

Mitä tuomari saa sanoa? Tuomareiden eettisen neuvottelukunnan selvitys sananvapaudesta julkisessa keskustelussa, erityisesti sosiaalisessa mediassa (somessa)

Selvityksen tarkoituksena on käynnistää keskustelu tuomarin toiminnasta somessa.

1. Johdanto someselvitykseen

Vuonna 2023 perustetun Tuomareiden eettisen neuvottelukunnan yhtenä tarkoituksena on pitää yllä keskustelua Suomen Tuomariliiton vahvistamista tuomareiden eettisistä periaatteista.¹ Lopputuloksena neuvottelukunta voi laatia selvityksiä ja antaa suosituksia sekä tehdä aloitteita tuomareiden ammattieettisistä kysymyksistä. Suomen Tuomariliiton vuosikokous on 4.5.2012 hyväksynyt tuomarin eettiset periaatteet, jotka on julkistettu tuomaripäivillä 12.10.2012². Eettisissä periaatteissa käsitellään suhteellisen yleispiirteisesti tuomarin osallistumista julkiseen keskusteluun, eikä niissä ole erikseen otettu kantaa tuomarin toimintaan somessa. On aiheellista pohtia, kuinka vuonna 2012 hyväksytyt eettiset periaatteet soveltuvat 2020-luvun someseen.

Somealustojen lukumäärä on kasvanut ja algoritmit ohjaavat yhä tehokkaammalla tavalla sitä, millainen käsitys maailmasta välittyy käyttäjälle. Kyse ei ole pelkästään ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, vaan yhä useammin tekoäly toimii yhtäältä käyttäjän tukena ja toisaalta vuorovaikutuksen toisena osapuolena sekä keskustelun yleisenä sääntelijänä. Some mahdollistaa tiedon välityksen globaaleista ilmiöistä, mihin liittyy samalla tietynlainen ennalta-arvaamattomuus. Tuomioistuinten toimintaa leimaa kuitenkin tietty vakaus yhtenä demokratian ja oikeusvaltion peruspilareista. Tämä aiheuttaa väistämättä jännitteitä, ja tuomarikunnan on omassa keskuudessaan pystyttävä muodostamaan käsitys tämän jännitteen eettisistä ulottuvuuksista.

Tuomareiden eettinen neuvottelukunta päätti kokouksessaan 13.11.2023 ryhtyä laatimaan selvitystä tuomarin sananvapaudesta julkisessa keskustelussa somenäkökulmasta. Selvityksen tarkoituksena on toimia keskustelun herättäjänä. Monet tässä selvityksessä esitetyistä näkökohdista pätevät tuomareiden julkisiin puheenvuoroihin somea yleisemminkin. Neuvottelukunta on kuitenkin tunnistanut eettisen keskustelun tarpeen juuri someympäristössä toimimiseen. Neuvottelukunta voi myöhemmin antaa aiheesta suosituksen. Tuomarin toimiessa somessa eteen voi tulla tilanteita, joissa on tulkinnanvaraista, mitä on pidettävä asianmukaisena tapana toimia. Eettisessä tarkastelussa pyritään löytämään yleisiä periaatteita ja suuntaviivoja. Keskustelussa tuomarin sananvapaudesta ja toiminnasta somessa painottuu usein ongelmanäkökulma. Selvityksessä pohditaan lisäksi, voiko tuomarin mahdollisuudella osallistua keskusteluun somessa olla myös myönteisiä vaikutuksia.

Tätä selvitystä laadittaessa neuvottelukunnassa on käyty vilkasta keskustelua tuomarin sananvapaudesta somessa. Näissä keskusteluissa tekoälyteema on usein tullut esille, ja neuvottelukunta ryhtyy mahdollisesti selvittämään tätä aihetta myöhemmin erikseen.

¹ Eettisten periaatteiden taustoista ja syntyhistoriasta tarkemmin Antti Tapanila: Tuomarin eettiset periaatteet (Oikeustiede – Jurisprudentia XLVI 2013, s. 223–311) sekä Tapani Vasama: Tuomarin etiikan pilareita pystyttämässä (Isännän ääni – Juhlakirja Erkki Kustaa Rintala, 2015, s. 221–239).

² [tuomarin_eettiset_periaatteet.pdf](#)

2. Tuomareiden eettiset periaatteet selvityksen taustalla

Näistä periaatteista otsikossa tarkasteltavan kysymyksen kannalta merkittävimpiä ovat seuraavat:

- Kohdan 1 mukaan tuomari sitoutuu oikeusvaltioperiaatteeseen sekä ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittamiseen.
- Kohdan 2 mukaan tuomari on lainkäyttötehtävässään riippumaton lakiasääntävästä ja toimeenpanevasta valtiotavallasta. Tuomarin riippumattomuus edellyttää lisäksi vapautta sidoksista muihin yhteiskunnallisiin vallankäyttäjiiin, kuten politiikan, talouselämän ja tiedotusvälineiden edustajiin.
- Kohdan 3 mukaan tuomari on puolueeton. Tuomari suorittaa virkatehtävänsä pelkäämättä muiden reaktioita, ilman ennakoasenteita ja säilyttäen puolueettomuutensa. Yksittäisessä oikeudenkäynnissä tuomari ei ole julkisen keskustelun ja painostusryhmien ohjailtavissa
- Kohdan 4 mukaan tuomarin toiminta ja käyttäytyminen vahvistaa luottamusta siihen, että hänen ammatitoimintansa perustuu lakiin ja oikeudenmukaisuuteen. Tuomari huolehtii siitä, että hänen käyttäytymisensä myöskään yksityiselämässä ei vaaranna hänen puolueettomuuttaan eikä luottamusta tuomarin viran hoitoon.
- Kohdan 5 mukaan tuomarilla on sanan- ja yhdistymisvapaus kuten muillakin yhteiskunnan jäsenillä. Näitä vapauksia käyttäessään tuomari ottaa huomioon virkansa vastuullisuuden sekä tuomioistuimen riippumattomuuden, puolueettomuuden ja tasapuolisuuden.
- Kohdan 15 mukaan tuomarin tärkein puheenvuoro virassa käsitellystä asiasta ilmenee tuomioistuimen ratkaisusta. Yhteiskunnalliseen tai tieteelliseen keskusteluun osallistuessaan tuomari muistaa virastaan johtuvat velvoitteensa kuten päätösneuvottelun salassapidon.

3. Muu tausta-aineisto

3.1. Yleistä

Eettisten periaatteiden vahvistamisen taustalla on ollut muissa Pohjoismaissa ja Euroopan neuvoston piirissä käyty keskustelu. Euroopan neuvosto julkaisi sittemmin tuomareiden toimintaa koskevan suosituksensa vuonna 2010.³ YK:n piirissä on laadittu monien suositusten taustalla olevat eettiset Bangalore -periaatteet.⁴ Tätä selvitystä laatiessaan neuvottelukunta on käyttänyt aineistonaan eettisten periaatteiden lisäksi jäljempänä mainittuja keskeisimpinä pitämiään kansainvälisiä tuomarietiikan lähteitä. Mainittakoon erikseen Pohjoismaisen keskustelun näkökulmasta myös Ruotsissa julkaistu ”God domarsed 2023”, jonka tarkoitus on pitää yllä jatkuvaa keskustelua eettisistä kysymyksistä tuomareiden kesken.

3.2. Euroopan tuomareiden neuvoa-antavan neuvoston (CCJE) lausunnot

Euroopan neuvoston yhteydessä toimiva Euroopan tuomareiden neuvoa-antava neuvosto (Consultative Council of European Judges, CCJE) on laatinut lausuntoja (opinion)⁵, joissa on käsitelty sekä tuomareiden aseman että tuomioistuinten toiminnan kannalta tärkeitä kysymyksiä. Näitä lausuntoja laadittaessa on otettu huomioon erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamat vaatimukset. Tuomarin sananvapauden ja tuomarin somessa tapahtuvan toiminnan kannalta keskeisin on sananvapautta koskeva lausunto vuodelta 2022.⁶ Tärkeitä näkökohtia sisältyy myös muihin lausuntoihin, esimerkiksi tuomareiden etiikasta ja vastuusta

³ Recommendation CM/Rec (2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities. Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010.

⁴ UNODC on julkaissut periaatteet vuonna 2018, The Bangalore Principles of Judicial Conduct. Periaatteita on valmisteltu vuodesta 2000 lähtien.

⁵ Euroopan neuvoston Varsovan huippukokouksessa 2005 jäsenvaltioiden valtionpäämiehet ja hallitukset ovat päättäneet hyväksyä toimintasuunnitelman, joka sisältää CCJE:n antamien lausuntojen asianmukaisen hyödyntämisen, jotta ne auttavat jäsenvaltioita jakamaan oikeutta oikeudenmukaisesti ja nopeasti ja kehittämään vaihtoehtoisia keinoja riitojen ratkaisemiseksi (CM(2005)80 final 17.5.2005).

⁶ CCJE Opinion No. 25 (2022) on freedom of expression of judges, [1680a973ef \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/e/tcd/CCJE/Opinions/Opinion%20No%2025%20(2022)%20on%20freedom%20of%20expression%20of%20judges.pdf)

(2002)⁷, oikeudesta ja yhteiskunnasta (2005)⁸ ja tuomareiden ja syyttäjien asemasta demokraattisessa yhteiskunnassa (2009)⁹.

CCJE on suunnitellut eettiset periaatteet toimintaohjeiksi ja -normeiksi siten, että niissä otetaan huomioon tuomarin asema ja tuomiovallan merkittävyys sekä näihin liittyvä luottamuksen tarve. CCJE:n mukaan eettisiä periaatteita tulisi kehittää yhdessä tuomareiden itsensä kanssa ja ne tulisi sisällyttää tuomareiden koulutusohjelmaan.¹⁰

CCJE:n lausunnossa nro 25 (2022) on esitetty kohdassa IX seuraavat suositukset:

1. Tuomarilla on oikeus sananvapauteen kuten kaikilla muillakin kansalaisilla. Tämän tuomarin henkilökohtaisen oikeuden lisäksi demokratian, vallanjaon ja moniarvoisuuden periaatteet edellyttävät, että tuomarit voivat vapaasti osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, erityisesti tuomioistuinta koskeissa asioissa.
2. Tilanteissa, joissa demokratia, vallanjako tai oikeusvaltio ovat uhattuina, tuomareiden on oltava sitkeitä ja heillä on velvollisuus puhua tuomioistuinten riippumattomuuden, perustuslaillisen järjestyksen ja demokratian palauttamisen puolesta sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Tämä sisältää näkemykset ja mielipiteet poliittisesti arkaluonteisista asioista ja ulottuu yksittäisten tuomareiden ja yleensä tuomioistuinten sisäiseen ja ulkoiseen riippumattomuuteen. Tuomareilla, jotka puhuvat tuomioistuinneuvoston, tuomariyhdistyksen tai muun tuomioistuinta edustavan elimen puolesta, on tässä suhteessa laajempi harkintavalta.
3. Tuomareiden yhdistysten, tuomioistuinneuvostojen tai muiden riippumattomien elinten lisäksi yksittäisillä tuomareilla on eettinen velvollisuus selittää yleisölle oikeusjärjestelmää, tuomioistuinten toimintaa ja arvoja. Tuomarit voivat edistää ja säilyttää yleisön luottamusta tuomareiden ja tuomioistuinten toimintaan lisäämällä ymmärrystä, avoimuutta ja auttamalla välttämään harhaanjohtavia käsityksiä julkisuudessa.
4. Tuomareiden tulee sananvapauttaan käyttäessään pitää mielessä erityiset vastuunsa ja velvollisuutensa yhteiskunnassa, ja ilmaista maltillisesti näkemyksensä ja mielipiteensä kaikissa olosuhteissa, joissa heidän lausuntonsa voisi järkevän tarkkailijan silmissä vaarantaa heidän riippumattomuutensa tai puolueettomuutensa, virkansa arvoa tai vaarantaa tuomioistuinten arvoa. Heidän olisi erityisesti pidättäytävä kommentoimasta käsittelemiensä tapausten sisältöä. Tuomareiden on myös säilytettävä oikeudenkäyntien salassapito.
5. Yleisperiaate on, että tuomareiden tulisi välttää osallistumista julkisiin kiistoihin. Siinäkin tapauksessa, että heidän jäsenyytensä poliittisessa puolueessa tai osallistumisensa julkiseen keskusteluun on sallittua, tuomareiden on tarpeen pidättäytyä kaikesta poliittisesta toiminnasta, joka saattaa vaarantaa heidän riippumattomuutensa tai puolueettomuutensa tai tuomioistuinten mainetta.
6. Tuomareiden tulee olla tietoisia eri tiedotusvälineissä viestimisen eduista ja riskeistä. Tätä tarkoitusta varten tuomioistuinten tulisi tarjota tuomareille mediakoulutusta, ja mediaa voidaan käyttää erinomaisena työkaluna yleisöviestinnässä. Samalla tulisi nostaa tietoisuutta siitä, että julkaistaessa sisältöä sosiaalisessa mediassa kaikista julkaisuista tulee pysyviä, vaikka ne poistettaisiin, ja niitä saatetaan vapaasti tulkita ja jopa irrottaa asiayhteydestään. Nimimerkit (Pseudonyms) eivät suojaa epäeettiseltä käytökseltä verkossa. Tuomareiden tulee pidättäytyä julkaisemasta mitään, mikä saattaisi vaarantaa

⁷ CCJE Opinion No. 3 (2002) on ethics and liability of judges.

⁸ CCJE Opinion No. 7 (2005) on justice and society.

⁹ CCJE Opinion No. 12 (2009) on the relations between Judges and Prosecutors in a democratic society.

¹⁰ CCJE:n lausunnoista annettu yhteenvedo 17.3.2015 <https://rm.coe.int/1680702110>

Samoin myös CCJE:n laatimassa Magna Carta of Judges (Fundamental Principles) kohdassa Ethics and responsibility 18. Deontological principles, distinguished from disciplinary rules, shall guide the actions of judges. They shall be drafted by the judges themselves and be included in their training. [168063e431 \(coe.int\)](https://rm.coe.int/168063e431)

yleisön luottamuksen heidän puolueettomuuteensa tai olla ristiriidassa heidän virkansa tai tuomioistuinten arvon kanssa.

7. Tuomareiden itsensä tai tuomarijärjestöjen olisi laadittava säännöt tai käytösohjeet tuomareiden sananvapauden laajuudesta ja siihen liittyvistä rajoituksista.¹¹

3.3. Yhdistyneiden kansakuntien UNODC-järjestön suositus tuomareille somesta

Tuomarin suhdetta someen on käsitelty varsin kattavasti myös YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan järjestön (UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime) julkaisussa ”Non-binding guidelines on the use of social media by judges”.¹² Ohjeissa on viittauksia Bangalore -periaatteisiin. Ohjeissa käsitellään monipuolisesti somea tuomarin kannalta: tuomarin tietoisuutta somen käytön riskeistä ja mahdollisuuksista, tuomarin tunnistamisesta somessa, käyttäytymisestä somessa ja siitä, mitä some sisältää, ystävyys- ja muista suhteista verkossa, yksityisyydestä ja turvallisuudesta sekä tuomareiden koulutuksesta liittyen someen.

Somealustoja, kuten Facebook, X, Instagram ja LinkedIn, yhdistää se, että osallistujat voivat jakaa viestejä, kuvia tai videoita, ja muut voivat kommentoida näitä julkaisuja. Alustoilla on yleensä mahdollisuus lyhyesti ilmoittaa kannanotto esimerkiksi tykkäämällä julkaisusta. Eettisessä tarkastelussa onkin syytä ottaa huomioon tällaiset sosiaalisen median erityispiirteet, jotka voivat hämärtää käyttäjän ilmaisujen luonnetta julkisina kannanottoina. Julkaisut voivat olla ainoastaan pienen ryhmän luettavissa tai lukijakunta voi olla huomattavan laaja ja kansainvälinen. Usein somessa voi olla toisen käyttäjän ystävä tai seuraaja. Tällöin ystävä tai seuraaja pystyy seuraamaan käyttäjän julkaisuja ja usein muutkin voivat nähdä, että tällainen ”suhde” on olemassa.

Yllä mainitussa UNODC:n suosituksessa on todettu, että tietyissä tapauksissa tällainen sosiaalisen median ystävyys- tai seuraajasuhde voidaan rinnastaa tavanomaiseen asiakassuhteeseen, jossa on esimerkiksi mielipidekirjoittajan kirjoitus lehdessä ja lehden lukija tai tilaaja. Suosituksessa on toisaalta todettu, että muissa tilanteissa suhde on henkilökohtaisempi ja voi olla hyvinkin läheinen. Tämä vaatii tuomarilta asian huomioon ottamista. Asiaa voidaan arvioida eettisestä näkökulmasta ja usein asiaan liittyy esteellisyysnäkökulma.

Edellä mainitussa suosituksessa on myös todettu, että somealustoilla on myös voitu kohdistaa tuomareihin häirintää.

3.4. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytäntöä

Neuvottelukunta ei laadi oikeudellista selvitystä, jossa otettaisiin suoraan kantaa eri säännösten tulkintaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on kuitenkin käsitelty tilanteita, joissa on kysymys tuomarin toiminnasta somessa. EIT:n asiassa *Danilet v. Romania*¹³ tuomari oli julkaissut kaksi Facebook-viestiä tuoden esiin mielipiteitään oikeusvaltioon kohdistuvista uhista. Tuomari sai virkamiesoikeudellisia seuraamuksia oikeuslaitoksen maineelle koituneesta haitasta. EIT:n suuri jaosto katsoi, että kyseessä oli Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan (sananvapaus) loukkaus (äänestys). Asiassa *Kozan v. Turkey*¹⁴ tuomari oli jakanut yksityisessä Facebook-ryhmässä artikkelin, jossa kritisoitiin tuomareiden ja syyttäjien korkean neuvoston päätöksiä. Tuomari ei ollut itse kommentoinut artikkelia. EIT:n jaosto katsoi yksimielisesti, että tuomariin kohdistunut virkamiesoikeudellinen seuraamus oli 10 artiklan loukkaus.

¹¹ Neuvottelukunnan tekemä käännös.

¹² [Social Media 2020.pdf \(unodc.org\)](#)

Ohjeiden laatijana on toiminut ”The Global Judicial Integrity Network”, jonka tarkoituksena on tarjota apua tuomioistuimille niiden korkean moraalin vahvistamisessa ja oikeuslaitoksen korruption ehkäisemisessä.

(a platform to provide assistance to judiciaries in strengthening judicial integrity and preventing corruption in the justice system).

¹³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-247839%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-247839%22]}) tuomio 15.12.2025.

¹⁴ [Kozan v. Turkey](#) (requête no. 16695/19, arrêt du 5 septembre 2022, lainvoimainen, viittauspvm. 1.8.2025, [ratkaisuseloste englanniksi](#))

4. Tuomioistuinten osallistuminen julkiseen keskusteluun

Kysymys tuomioistuinten ja myös tuomareiden osallistumisesta julkiseen keskusteluun ei ole uusi. Tuomioistuimissa on toiminut viestinnästä vastaavia henkilöitä, joiden tehtävänä on ollut pitää yhteyttä lehdistöön. Nykyaikaisessa someympäristössä viestinnästä vastaavien vastuulla on usein myös tuomioistuinten somealustojen käytännön hallinnointi. Tuomioistuimet ovat perinteisesti kertoneet toiminnastaan vuosikertomuksissaan. Tuomioistuimilla on kotisivuja, joissa kerrotaan yleisesti tuomioistuinten toiminnasta. Sivuilla julkaistaan merkittäviä ratkaisuja ja niihin liittyviä tiedotteita. Tiedotteen yhteydessä saatetaan ilmoittaa kokoonpanoon kuulunut esittelijä tai tuomari, joka voi antaa lisätietoja. Näiltä osin käytännöt vaihtelevat jonkin verran. Jotkut tuomioistuimet, esimerkiksi korkeimmat oikeudet, julkaisevat päivityksiä LinkedIn-palvelussa.

Lisäksi on syytä mainita mediatuomarijärjestelmä, jossa tietyt tuomarit ovat erikoistuneet kertomaan tuomioistuimen ratkaisusta toimittajille ja suurelle yleisölle. Mediatuomareilla on ollut mediablogi, jossa kirjoittajat ovat käsitelleet erilaisia ilmiöitä tuomioistuimissa. Esimerkiksi 11.1.2022 on julkaistu kirjoitus ”*Tuomarit puhuvat tuomioidensa kautta – riittääkö tämä nykyään?*”¹⁵ Mainittakoon myös Tuomarilla on asiaa -niminen podcast, jossa mediatuomarit tarkastelevat tuomioistuinten toimintaa yhdessä vieraidensa kanssa.

Tuomioistuinten ja tuomareiden toiminnasta somessa ei ole lainsäädäntöä eikä toimintaa johdeta tai suunnitella keskitetysti. Tuomioistuinvirasto seuraa kuitenkin tiedottamista osana tuomioistuimille asetettavia julkisuusvaatimuksia.¹⁶ Lisäksi yksittäiset tuomarit ovat voineet antaa haastatteluja ja kirjoittaa ainakin ammatillisiin julkaisuihin. Tuomarit ovat myös voineet julkaista muistelmia urastaan.

5. Tuomarin etiikka, toiminta somessa ja sananvapaus

5.1. Tuomari ja somealustat

Tavanomaisena somen käyttönä voidaan pitää tilannetta, jossa tuomarilla on käytössään sometili, jossa hän julkaisee omalle tuttavapiirilleen kuvia tai ajatuksia yksityiselämästään. Tuomari saattaa myös seurata erilaisia ilmiöitä esimerkiksi Instagramissa. Tuomari saattaa käyttää LinkedIn:iä, jossa esiinnyttään lähtökohtaisesti omalla nimellä ja ammattinimikkeellä sekä mainitaan myös työnantaja. LinkedIn:ssä käydään usein yhteiskunnallista keskustelua, joka on relevanttia niin ammatillisten teemojen, julkaisujen, tapahtumien kuin verkostoitumisen näkökulmasta.

5.2. Tuomarin rooli ja some

Tuomarin asemasta seuraa tuomarille korostuneet eettiset odotukset ja vaatimukset hänen toimiessaan somessa, myös keskivertokansalaiseen ja muuhun virkamieheen¹⁷ verrattuna. Merkittävää tuomarin somen käytössä on, että hänen asemansa seuraa yksityiselämän puolelle. Tuomari ei irtaudu asemastaan lainkäyttövaltaa käyttävänä henkilönä poistuessaan tuomioistuimesta tai sulkiessaan asianhallinnan ja virkasähköpostinsa. Tuomari allekirjoittaa ratkaisemansa asiat nimellään tuomioistuimen nimissä, ja hän on tuomioistuimen istuntosalissa näkyvä toimija. Lisäksi tuomarin käyttäytymisellä ja toiminnalla somessa on

¹⁵ Kirjoittajina hovioikeudenneuvokset Juha Hartikainen ja Miikka Kärki, jotka ovat toimineet mediatuomareina Helsingin hovioikeudessa.

¹⁶ Esimerkiksi Tuomioistuinlaitoksen kestävyys- ja vastuullisuusraportti 2024, kohta 3.6., Avoin ja läpinäkyvä tiedon saanti. Tässä kerrotaan muun muassa mediatuomariverkoston toiminnasta.

¹⁷ Tuomariin sovelletaan valtion virkamieslain 4 luvun 14 §:n 2 momenttia, jonka mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Valtion virkamieseettinen neuvottelukunta on antanut 15.6.2016 suosituksen, joka koskee virkamiehestä sosiaalisessa mediassa työtehtävissä ja virkamiehenä. Suosituksen mukaan mm. virkamiehen on kaikessa vuorovaikutuksessa säilytettävä hyvät käytöstavat ja ehdottomasti vältettävä esittämästä henkilöitä tai ryhmiä koskevia hyvien tapojen vastaisia huomioita ja näkemyksiä. Suosituksissa korostuu virkamiehen oma harkinta ajasta ja paikasta riippumatta.

Ks. tuomarin virkamiesoikeudellisesta erityisasemasta myös HE 7/2016 vp s. 43, 65–67 ja s. 68, jonka mukaan 1 luvun 5 §:ssä säädetään tuomareista eikä tuomarin viroista. 6 §:n osalta on lausuttu, että perustuslain mukainen tuomioistuinten riippumattomuus edellyttää, että myös tuomarit ovat riippumattomia tuomiovaltaa käyttäessään. Riippumattomuus ei ole tuomareiden etuoikeus, vaan yksi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen tae, joka ylläpitää myös luottamusta oikeuslaitosta kohtaan.

yhteiskunnallinen näkökulma. Tuomari edustaa tuomioistuinta, jolla on tuomiovallan käyttäjänä yhteiskunnassa erityinen rooli. Yksittäisen tuomarin käytös voi vaikuttaa ihmisten luottamukseen tuomioistuimia kohtaan, muihin tuomareihin ja tuomioiden oikeudenmukaisuuteen sekä tuomareiden ja tuomioistuinten arvostukseen.

Toimiessaan somessa ja osallistuessaan julkiseen keskusteluun tuomarilta odotetaan harkintaa ja varovaisuutta, joka vastaa tuomarin rooliin liittyviä yhteiskunnan odotuksia. Tuomarilta odotetaan yleensäkin esimerkillistä lainkuuliaisuutta. Somen käyttöä harkittaessa on syytä muistaa, että tuomari on tuomari 24/7. Hän ei vapaudu tuomarinvirkaan kuuluvista eettisistä velvoitteistaan toimiessaan yksityishenkilönä somessa. Edes virkavapauden aikana tuomari ei voi olettaa kokonaan vapautuvansa tuomarinroolistaan.

Eettisessä tarkastelussa voidaan arvioida kysymystä siitä, missä määrin tuomari voi omalla nimellään esiintyä somessa. Tuomarin on myös harkittava, millä tavalla hänen asemansa vaikuttaa osallistumiseen ja millä tavalla hän tuo, vai tuoko esille oman asemansa. Tulisiko tuomarin välttää tuomari -nimikkeen käyttämistä keskustelussa? Voiko nimikkeen käyttäminen aiheuttaa sekaannusta siitä, missä roolissa hän osallistuu keskusteluun? Kansainvälisessä keskustelussa on käsitelty melko usein kysymystä siitä, saako tuomari ilmoittaa somessa, että hän on tuomari. Käytännöt vaihtelevat eri maissa. Suomen oloissa voitaneen lähteä siitä, että tämän seikan mainitsemista ei voida täysin torjua. Arvioinnissa korostuneekin se, missä tarkoituksessa tieto ilmoitetaan. Kansainvälisessä keskustelussa on pidetty keskeisenä, että viran nauttimaa arvostusta ei tulisi käyttää yritysten tai muiden toimijoiden suosimiseksi. Asia saattaa myös muodostua ongelmaksi, jos tuomarin toiminta somessa ymmärretään tuomioistuinlaitoksen tai tuomioistuimen kannanotoksi, vaikka tuomari on tarkoittanut vain tuoda esille oman näkökulmansa johonkin aiheeseen.

Myös kysymys nimimerkin käytöstä on herättänyt keskustelua. Lienee kuitenkin selvää, että vaikka tuomari toimii somessa ilmoittamatta nimeään, tämä ei vapauta häntä eettisistä velvoitteista. Tulisiko tuomarin noudattaa pidättyvyyttä eikä yleensä ottaa voimakkaasti kantaa eri aiheisiin julkisuudessa? Tulisiko mahdolliset yhteiskunnalliset kannanotot yleensäkin allekirjoittaa omalla nimellä? Somessa on kuitenkin esimerkiksi harrastuksiin liittyviä ryhmiä, joissa voi olla vakiintunut käytäntö, että keskusteluihin osallistutaan nimimerkillä. Voidaanko edellyttää, että tuomari olisi ainoa, joka osallistuu keskusteluun omalla nimellään?

5.3. Tuomarin osallistuminen somessa

Tuomioistuimen ratkaisuilla on suuri merkitys asian osapuolille, minkä lisäksi ratkaisuilla voi olla myös yhteiskunnallista merkitystä:

- Voiko tuomari osallistua julkiseen keskusteluun ratkaisusta ja/tai muista yhteiskunnallisista aiheista tai pitäisikö hänen osallistua?
- Toisaalta missä määrin tuomari voi tällaiseen keskusteluun osallistua?

Tässä pohdinnassa on otettava huomioon muun muassa tuomarin rooli (tuomari ei voi irtaantua täysin rooliinsa liittyvistä vaatimuksista yksityishenkilönä toimiessaan), teknologian kehittyminen (mukaan lukien tekoäly) ja tuomioistuinten omat sisäiset viestintää koskevat linjanvedot. Tuomari voi osallistua tieteelliseen tutkimustoimintaan tai tieteelliseen keskusteluun, ja hän voi osallistua myös poliittiseen tai yhteiskunnalliseen keskusteluun. Oikeusvaltioon kuuluu myös laaja sananvapaus ja tuomarin riippumattomuus. Jos lähdetään siitä, että tuomari osallistuu julkiseen keskusteluun varovaisesti ja korostuneen asiallisesti, voiko tämä johtaa siihen, että tuomarin riippumattomuutta ja sananvapautta rajoitetaan liikaa. Julkisessa keskustelussa kriittiset näkökannat voidaan kokea asiattomiksi, vaikka ne olisi esitetty kohteliaasti ja faktoihin perustuen. Sananvapauteen kuuluu tietty liikkumavara. Mitä asiallisuusvaatimus voisi tarkoittaa tuomarin kohdalla?

Bangaloren periaatteissa on yhtäältä korostettu varovaisuutta tuomarin osallistuessa julkiseen keskusteluun. Toisaalta periaatteiden kommentaarissa on myös käsitelty tilanteita, joissa tuomari kokee, että hänellä on moraalinen velvollisuus ottaa kantaa. Kommentaarissa viitataan siihen, että tuomarikin on ihminen, jolla on

omatunto, moraalit, tunteita ja arvoja. Kommentaarin mukaan tuomari voi käyttää sananvapauttaan osallistumalla esimerkiksi sodanvastaisiin tilaisuuksiin tai mielenosoituksiin. Kommentaarin mukaan nämä ovat paikallista tai maailmanlaajuisia yhteisöä koskettavia aiheita. Mikäli näihin liittyviä kysymyksiä ilmenee myöhemmin tuomioistuimessa, tuomarin on tarvittaessa jäävättävä itsensä.¹⁸

Kun tuomari osallistuu julkiseen keskusteluun, voidaan asiaa arvioida siten siitä näkökulmasta, aiheuttaako julkiseen keskusteluun osallistuminen mahdollisesti esteellisyytilanteita. Näiltä osin CCJE:n lausunnossa nro 25 on katsottu, että korjaavia toimenpiteitä, kuten väistymistä esteellisyyden vuoksi, tulisi suosia sen sijaan, että yleisesti rajoitettaisiin tuomareiden sananvapautta tällaisten tilanteiden välttämiseksi.¹⁹ UNODC:n suosituksessa tuomarin somen käytöstä on todettu, että somea ei tulisi käyttää siinä määrin, että se vaikuttaa tuomarin kykyyn hoitaa työnsä.²⁰ Tuomarin työnä on ensisijaisesti oikeudellisten riitojen ratkaiseminen. Voidaanko ajatella, että tuomarilla olisi tietty liikkumavara osallistua julkiseen keskusteluun, mutta lähtökohtaisesti osallistumisen tulisi olla melko vähäistä? Rajoitukset tuomarin sananvapauteen eivät olisi ensisijaisesti sisältöön liittyviä.

Tehtävässään tuomari saa tietyiltä osin tarkkaa tietoa yhteiskunnallisista ristiriitatilanteista ainutlaatuisesta näkökulmasta. Voi olla, että tuomari havaitsee epäkohdan, jota ei ole käsitelty julkisuudessa. Voiko tuomari palvella yhteiskuntaa tuomalla esille tätä tietoa julkisuudessa? Eritoten toimiessaan aloitteellisesti suhteessa julkiseen keskusteluun tuomarin on kuitenkin syytä aina pitää mielessään se, miten hänen kannanottonsa vaikuttavat yleisön käsitykseen hänen edellytyksistään toimia oikeudellisten erimielisyyksien puolueettomana ratkaisijana. Tuomarin on myös syytä tiedostaa se, että hänen näkökulmansa on väistämättä rajoittunut. Näiden tekijöiden ei silti tulisi johtaa liialliseen varovaisuuteen arvioitaessa julkiseen keskusteluun osallistumista.

Entä miten tuomari voi, tai voiko hän, osallistua keskusteluun ratkaisusta, jossa hän on itse ollut mukana? Osallistuessaan somessa keskusteluun useassa roolissa samanaikaisesti – asian ratkaisijana, ratkaisusta tiedottajana ja yleisen tason keskustelijana – tuomari voi päätyä hankaliin eettisiin rajanvetotilanteisiin, jopa vaarantaen yleisön luottamusta tuomarin puolueettomuuteen ja tuomarin kykyyn noudattaa virkavelvollisuuksiaan. Neuvottelusalaisuus ja muut salassapitoa koskevat velvollisuudet asettavat reunaehdot keskustelulle. Tuomarin tulisi tehdä ero tuomioistuimen ratkaisusta tiedottamisen ja niistä käytävän keskustelun välillä, ja tiedostaa, että tuomioistuin on voinut antaa tai voi antaa ohjeita siitä, miten tuomioistuimen ratkaisusta tiedotetaan. Tuomioistuimen ilmoittama yhteyshenkilö voi ratkaisusta tiedottamisen yhteydessä vastata kysymyksiin. Lähtökohtaisesti tuomarin tulee siten noudattaa tuomioistuimen antamia ohjeita siitä, miten ratkaisusta tiedotetaan.

Voisiko kuitenkin esiintyä tilanteita, joissa tuomari kokee aiheelliseksi kommentoida julkisuudessa omia ratkaisujaan, vaikka jokin taho pyrkisi sen estämään? Entä miten tällaista tilannetta tulisi arvioida tuomarin riippumattomuuden lähtökohdasta ja tuomarin yksilöllinen sananvapaus huomioon ottaen? Voisiko yhteiskunnallisen kriisin olosuhteissa tuomarin olla perusteltua lausua myös esimerkiksi oikeusjärjestyksen perusteita ja tuomioistuihin uhkaavista seikoista? On olemassa esimerkkejä muualta maailmasta, kun valtiollisten

¹⁸ UNODC, Commentary on The Bangalore Principles of Judicial Conduct (2007), kohta 140: "Occasions may arise when a judge - as a human being with a conscience, morals, feelings and values - considers it a moral duty to speak out. For example, in the exercise of the freedom of expression, a judge might join a vigil, hold a sign or sign a petition to express opposition to war, support for energy conservation or independence, or funding for an anti-poverty agency. These are expressions of concern for the local and global community. If any of these issues were to arise in the judge's court, and if the judge's impartiality might reasonably be questioned, the judge must disqualify himself or herself from any proceedings that follow where the past actions cast doubt on the judge's impartiality and judicial integrity."

¹⁹ Lausunnon kohta 33: "Corrective measures, such as a judge's recusal or voluntary withdrawal, should be preferred to a general preventive infringement of judges' freedom of expression aimed at avoiding such situations."

²⁰ UNODC:n suosituksen kohta 9: "Judges should ensure that the level of their social media use does not adversely impact their capacity to perform judicial duties with competence and diligence."

tehtävien valtiosääntöinen jako ja tuomiovallan riippumattomuus ovat olleet uhattuna, eikä tuomari ole pitäytynyt passiivisessa roolissa suhteessa julkiseen keskusteluun.

Neuvottelukunnalle on muodostunut käsitys, että Ruotsissa on monilta osin avoimempi suhtautuminen julkisuuskysymyksiin kuin Suomessa tällä hetkellä. Tämä ilmenee niin lainsäädännön kuin käytännön toiminnan tasolla. Ruotsissa asian ratkaissut tuomari on osallistunut ratkaisua koskeviin haastatteluihin, esimerkiksi television uutislähetyksissä. Tämä on koskenut myös asioita, joissa on salassa pidettäviä osia, esimerkiksi seksuaalirikosasioita. Tulisiko Suomessa olla valmius soveltaa vastaavaa käytäntöä?

Kansainvälisten suositusten mukaan tuomarilla on eettinen velvollisuus kertoa suurelle yleisölle oikeusjärjestyksestä, tuomioistuimen toiminnasta sekä sen arvoista, jotta näiden tunnettuus lisääntyisi ja sitä myöden myös luottamus. Tuomioistuinlaitokseen perustetun mediatuomarijärjestelmän tarkoitus on lisätä tuomioistuinten toiminnan läpinäkyvyyttä. Lisäksi tavoitteena on lisätä yleistä tietämystä tuomioistuinten toiminnasta ja yleisesti oikeuskäytännöstä.²¹ Myös muut kuin mediatuomarit voivat osallistua tähän keskusteluun.

5.4. Muita somen käyttöön liittyviä eettisiä näkökulmia

Kansainvälisessä keskustelussa on käsitelty myös ystävyys- ja seuraajasuhteita somessa. Miten pitäisi esimerkiksi suhtautua siihen, että tuomioistuimessa esiintyvä asianajaja on tuomarin ystävä Facebookissa? Kysymys liittyy yleisemmin kollegiaalisuuteen. Juristiliiton hyväksymissä eettisissä ohjeissa²² on todettu, että ”Juristin on työssään käyttäydyttävä asiallisesti ja toimittava tasapuolisesti. Kollegiaalisuus ei saa vaikuttaa asiaan”. Tulisiko tuomarin noudattaa varovaisuutta, jos samassa tuomioistuimessa esiintyvä avustaja pyrkii tuomarin ystäväksi tai vastaavaan asemaan somessa? Vaikeampi kysymys on, pitäisikö juristin sanoutua irti aikaisemmasta ystävyystyöstä somessa, jos hänet nimitetään tuomarin virkaan. Tällöin saattaa käydä niin, että tuttavuusuhde ei näy somessa, mutta on tosiasiallisesti olemassa.

Kansainvälisessä keskustelussa on joskus esitetty, että tuomarin tulisi kriittisesti käydä läpi aiempia julkaisujaan somessa, kun hänet nimitetään tuomarin virkaan.

Arvioitaessa tuomarin toimintaa somessa ei yleensä ole kysymys pelkästään teoreettisen ihanteen pohdinnasta. Usein eettiseen tarkasteluun liittyy käytännöllinen ja koulutuksellinen näkökulma. Miten tuomarin pitäisi toimia suhteessa tiedotusvälineisiin? Mitä tuomarin pitäisi tietää somen erilaisista alustoista? Tuomareista kerättyjä tietoja voidaan käyttää myös tuomaria tai tuomareita vastaan, kuten mustamaalaamiseen henkilönä tai maalittamiseen. Neuvottelukunta pitää yhtenä tärkeänä näkökulmana tuomarin suojelemista niiltä haittavaikutuksilta, joita someen ja yleensäkin internetin käyttöön liittyy.

6. Lopuksi

Useissa maissa on annettu tuomarikunnalle somen eettisiä ohjeita varsinkin CCJE:n lausunnon nro 25 (2022) julkaisun jälkeen. Lausunnossa on katsottu, että tuomareiden tulisi itse laatia säännöt tai käytösohjeet sananvapauden laajuudesta ja siihen liittyvistä rajoituksista. Suomen tuomarikunnan mielipide on tärkeä pohdittaessa somen eettisten suositusten käyttöönoton tarvetta Suomessa.

Eettinen neuvottelukunta pitää tärkeänä, että tuomarikunnassa käytävän keskustelun avulla voitaisiin muodostaa näkemys muun muassa seuraavista kysymyksistä:

- Onko tarpeellista täydentää vuonna 2012 vahvistettuja periaatteita somen osalta?
- Soveltuisivatko CCJE:n lausunnossa nro 25 esitetyt suositukset somen käytön eettisiksi ohjeiksi?

²¹ <https://tuomioistuimet.fi/fi/index/asiointijulkisuus/mediatuomariverkosto.html>

²² [Juristin eettiset ohjeet - Juristiliitto](#)

- Mitä muita teknologiaan liittyviä seikkoja olisi otettava huomioon mahdollista suositusta laadittaessa myös nopea teknologinen kehitys huomioon ottaen?
- Onko tarvetta opastukseen tai koulutukseen käytännön tilanteissa?
- Onko tuomarikunnalla käytännön kokemuksia somen käyttöön liittyvistä kysymyksistä tai tilanteista?

Tuomareiden eettinen neuvottelukunta avaa tällä selvityksellä keskustelun, ja kannustaa tuomarikuntaa osallistumaan keskusteluun!